

Таким чином, менталітет є складним духовним феноменом, маючи глибоку внутрішню природу, пов'язану з почуттями, емоціями, самоусвідомленням та самоідентифікацією, маючи глибинні соціокультурні основи, у той же час є і зовнішнім проявом через поведінку у різних сферах суспільного життя. Важливе значення в менталітеті народу відіграють політико-правові цінності, оскільки відображають та є результатом спільних дій соціальної спільноти, яка об'єднана певними ідеалами та цінностями в аспекті творення та реалізації політики державного будівництва та правотворення.

Список використаних джерел

1. Терещенко Н. В. Особливості трудового менталітету української нації. Історико-політичні студії. 2015. № 1. С. 76-82.
2. Смітюх Г. Є., Стрілецький В. В. Український менталітет. URL: <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Publ/SacralUkraine/Mentality.html>
3. Питайло І. Особливості українського менталітету : чому ми такі, якими ми є? URL: <http://ukrconf.fl.kpi.ua/wp-content/uploads/2014/12/6.-Pytaylo-Iryna.pdf>
4. Ткачов В. Український менталітет очима іноземців та співвітчизників. URL: <https://tusovka.kr.ua/news/2018/12/11/-ukrainskii-mentalitet-ochima-inozemtsiv-ta-spivvitchiznikiv>
5. Політико-правова ментальність українського соціуму в умовах європейської

Савоцка Х. М.

*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету*

*Науковий керівник: к. ю. н., доц.,
завідувач кафедри
теорії та історії держави і права,
Заслужений юрист України
Кравчук М. В.*

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Постановка проблеми. З розвитком державності все більше і більше набуває актуальності проблема становлення та розвитку громадянського суспільства в Україні. Це пов'язано з виникненням нових для нас умов, що постали як в економічній, так і в політичній сфері життя країни. У сьогоденні можна простежити, що саме громадянське суспільство є тією основою, яка спонукає державу до активності, зміцнює приватну ініціативу, формує політичну культуру

громадян. Тобто звідси випливає, що його існування та розвиток є невід'ємною частиною в житті держави та народу. Адже за твердженням М. Кравчука – «це спільність вільних, рівноправних людей, які проживають на визначеній території, об'єднаних системою суспільних відносин, що служать основою реалізації їх загальних та особистих інтересів», «саме розвинене громадянське суспільство надає можливість створити правову державу», підкреслив він [2, с.66].

Стан дослідження. Перелік вчених, які досліджували дане питання: Е. Арато, В. Бабкін, В. Баркова, С. Бобровник, В. Борденюк, В. Варивдіна, М. Кеннеді, Т. Ковальчук, М. Козюбра, А. Кочетков, М. Кравчук, І. Кресіна, А. Мацюк, В. Нерсисянц, Н. Нижник, П. Рабінович, Т. Розова, Дж. Роулз, О. Скаун, Ю. Тодика.

Мета дослідження. Встановити зміст, сутність і роль громадянського суспільства у житті держави та пізнати й окреслити особливості його становлення й розвитку в Україні.

Завдання дослідження. Висвітлити основні риси громадянського суспільства, етапи його зародження, а також визначити генезис взаємозв'язку цього інституту з державою.

Виклад матеріалу. Громадянське суспільство – це добровільне об'єднання людей, що не залежить від держави, а тісно взаємодіє з нею. Тобто в цьому випадку держава може втручатися в життя суспільства лише в найважливіших питаннях, що визначені законом, і саме на це вказує М. Кравчук [2, с. 66].

Проте часто люди думають, що поняття «суспільство» та «громадянське суспільство» є тотожними. Однак вважати так є помилкою, адже суспільством називають об'єднання, яке створене на засадах спільних інтересів та взаємного співробітництва.

Основною відмінністю суспільства від громадянського суспільства є те, що його існування не залежить від таких факторів, як: економічна свобода громадян; духовна свобода; рівноправ'я серед його членів; плюралізм у всіх сферах життя тощо.

У той час як суть громадянського суспільства полягає в гарантуванні свободи проявів власних інтересів особи та захисту від надмірного втручання державної влади. Для нього характерні такі ознаки: визнання людини найвищою суспільною цінністю; забезпечення економічної, політичної і духовної свободи громадян; плюралізм у всіх сферах людського життя; система соціального захисту життя людини; свобода особистості.

Громадянське суспільство розпочало історію свого становлення ще в античному Римі та Стародавній Греції. Проте протягом певного часу дане поняття прирівнювали, ототожнювали з державою, тобто вважали, що це один інститут. А вже з XVII століття тутешні мислителі сформуvalи думку, що держава навпаки часто утискає

суспільство, і запевняли, що державна влада повинна формуватися народом, який добровільно погоджується їй підкорятись.

У цей період німецький просвітител ь В. фон Гумбольдт зумів здійснити чіткий та обґрунтований розподіл цих інститутів, а також висвітлив основні відмінності між ними. І вже згодом І. Канту вдалося сформува ти основні засади, на яких повинно формуватися громадянське суспільство, а саме: свобода, рівність та самостійність. Отже, вже в XVII столітті поняття «громадянське суспільство» вчені переосмислили та надали йому нового якісного значення.

В Україні ж воно розпочало своє формування ще за часів радянської влади. Тому слід зазначити, що саме активізована діяльність громадських організацій стала основною причиною розпаду СРСР і, відповідно, становленню незалежної України.

Під час свого розвитку в Україні громадянське суспільство зазнало чотири вагомих етапи. Перший етап датується 1991 роком, а саме Акту проголошення незалежності України, проведенням Всеукраїнського референдуму. Адже саме це стало початком політичного плюралізму та багатопартійності. У цей час громадянське суспільство характеризується активізацією своєї діяльності та орієнтацією на інтереси людини. Проте нестабільна економічна ситуація, невизначеність пріоритетів, відсутність бажання брати участь в управлінні державою стали на заваді ефективного його розвитку.

Другий етап почався 1996 року, під час якого постала мета залучити громадян до участі в управлінні державою, а основним завданням ж було сформува ти свободи особистості та розвіяти стереотипи. А ще, це час прийняття Конституції України. Визначною кінцевою подією цього етапу стала помаранчева революція, що виразила всенародний протест суспільства проти фальсифікації президентських виборів.

Новий етап, тобто третій, виявив себе в 2005 році. У цей період відбувається зростання ролі громадських організацій, побудова різних підходів до визначення економічних засад в Україні. Також в цей ж час порушується проблеми політичної нестабільності й партійного протистояння.

І останній етап формування громадянського суспільства розпочався одразу після Революції гідності. Цей етап характеризується зосередженням суспільно-політичних інтересів на реформах судочинства, самоврядування, а також боротьбі з корупцією. Водночас політичні інститути та громадські організації намагаються якомога більше застосовувати досвід іноземних країн для захисту прав і законних інтересів кожної людини [7].

Сьогодні ж громадянське суспільство в Україні виступає як надзвичайно складна система зв'язків та структур, яка виникла з

міжособових відносин та незалежних суспільних інститутів. У вересні 2021 р. Президент України затвердив Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства України на 2021–2026 роки, яка зазначила, зокрема, виключну цінність партнерства держави та громадянського суспільства для реалізації демократичних цінностей, закріплених Конституцією України, передусім свободи вираження поглядів і переконань, свободи об'єднання, участі громадян в управлінні державними справами тощо [5, с.8; 6]. У четвертому розділі цього документу зазначено, що «Метою реалізації Стратегії є створення сприятливих умов для розвитку громадської ініціативи та самоорганізації, формування та діяльності інститутів громадянського суспільства, налагодження взаємодії між громадянами, згаданими інститутами та органами державної влади, органами місцевого самоврядування, у тому числі для реалізації та захисту прав і свобод людини та громадянина, задоволення суспільних інтересів, забезпечення громадської участі у прийнятті та реалізації владних рішень» [6]. Однак слід зазначити, що нині все ще існує безліч перепон на шляху становлення та розвитку громадянського суспільства в нашій країні, наприклад: державна бюрократія, проблеми під час створення нових суспільних організацій, а також відсутність зв'язків між соціальними групами.

Висновки. Отже, підсумовуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що проблема формування громадянського суспільства у сьогоденні є надзвичайно актуальна і водночас складна, адже зрозуміло, що цей процес буде не просто довгим, а й важким та болючим. Незважаючи на це, його становлення є необхідним для нашої держави, тому що саме так народ може змусити владу працювати більш ефективно, особливо в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Камінська Н. В. Теорія держави і права : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2019. 192 с.
2. Кравчук М. В. Теорія держави і права (опорні конспекти) : навч. посіб. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 523 с.
3. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки. Затверджена Указом Президента України від 27 вересня 2021 року № 487/2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text> (дата звернення: 10.09.2022).
4. Роль і місія громадянського суспільства. Чи потрібні людям посередники? *УКРІНФОРМ*: веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2834247-rol-i-misia-gromadanskogo-suspilstva-ci-potribni-ludam-poseredniki.html> (дата звернення: 13.09.2022).

5. Словник української мови. *УКРЛІТ.ORG*: веб-сайт. URL: <http://ukrlit.org/slovnyk> (дата звернення: 13.12.2022).
6. Стан розвитку громадянського суспільства в Україні: шлях протягом 30-ти років та ключові аспекти 2021 року: аналіт. доп. / Тищенко Ю. А. та ін. Київ, 2021. 112 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Tyschenko_Yuliia/Stan_rozvytku_hromadian_koho_suspilstva_v_Ukraini_shliakh_p_rotiahom_30_ty_rokiv_ta_kliuchovi_aspekty.pdf (дата звернення: 10.09.2022).
7. Становлення та розвиток громадянського суспільства. *Актуальні проблеми суспільствознавства*: Зб. наук. пр. викл. каф. екон. теорії та соціально-екон. політики, м. Ніжин, 26 січ. 2012 р. Ніжин, 2012. С. 151-160. URL: http://lib.ndu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/240/1/163_Aktyalni_problemy.PDF#page=150 (дата звернення: 10.09.2022).

Турчин К.

*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету
Науковий керівник: к.і.н., доц. кафедри
теорії та історії держави і права ЗУНУ
Ухач В. З.*

ШЛЮБНО-СІМЕЙНІ ВІДНОСИНИ ЗА ПЕРШОЮ КОДИФІКАЦІЄЮ ПРАВА УРСР

Актуальність проблеми. З активним розвитком і неоднозначністю сучасних напрямів у шлюбно-сімейних відносинах великої уваги потребують не тільки сучасні чинники їх розвитку, а й історичні події, тобто еволюція шлюбно-сімейної сфери в історичній тенденції. Великою проблемою української сім'ї є її короткотривалість і нестабільність шлюбу. В багатьох сім'ях є лише по одній дитині, або взагалі сім'ї є бездітними. Причина такої великої трагедії бере свій початок ще з радянського періоду, а саме з недосконалого врегулювання шлюбно-сімейних відносин і осучасненням їх за «радянським типом».

Теоретичну основу дослідження становлять праці: Є. Ворожейкіна, К. Граве, Н. Єршова, Г. Матвєєва, В. Маслова, А. Ткача, В. Кульчицького, Ю. Червоного та інші.

Мета статті полягає у дослідженні і аналізі шлюбно-сімейних відносин в період першої кодифікації права в радянській Україні.

Виклад основного матеріалу. «Міцна сім'я – міцна держава» - таке гасло мала радянська пропаганда щодо шлюбно-сімейних відносин. Радянська влада у встановленні тоталітарного режиму